

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Leren van innoveren : wat en hoe leren docenten van het innoveren van het eigen onderwijs?

Miedema, W.G.; Stam, M.

Publication date
2008

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Miedema, W. G., & Stam, M. (2008). *Leren van innoveren : wat en hoe leren docenten van het innoveren van het eigen onderwijs?* [Thesis, fully internal, Universiteit van Amsterdam]. Van Gorcum.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

LITERATUURLIJST

- Actieplan EU-Benchmarks Onderwijs. Geraadpleegd op 13 november 2007 via www.leren-werken.nl/front/docs/eu_benchmarks.pdf.
- Alexander, P.A. (2005). *Psychology in learning and instruction*. New Jersey, Upper Saddle River: Prentice Hall.
- Alvermann, D.E. (2000). Narrative approaches. *Reading online*, 4(5). Geraadpleegd op 21 januari 2008 via <http://www.readingonline.org/articles/handbook/alvermann/>
- Anderson, J.R., Reder, L.M., & Simon, H.A. (1996). Situated learning and education. *Educational Researcher*, 25(4), 5-11.
- Anderson, J.R., Reder, L.M., & Simon, H.A. (1997). Situative versus cognitive perspectives: Form versus Substance. *Educational Researcher*, 26(1), 18-21.
- Anderson, J.R., Greeno, J.G., Reder, L.M., & Simon, H.A. (2000). Perspectives on learning, thinking and activity. *Educational Researcher*, 29(4), 11-13.
- Baarda, D.B., Goede, M.P.M. de, & Teunissen, J. (2000). *Kwalitatief onderzoek*. Groningen: Stenfert Kroese, p/a Wolters-Noordhoff
- Basoski, I., Wieggers, M., & Overmeer, V. (2007). *De kracht van het herontwerp: onderzoek naar de succesfactoren en risico's van het herontwerp mbo*. Utrecht: Berenschot.
- Basten, F.M.R.C. (2000). *Metaforen en verhalen over organisatiewetenschap en onderwijsinnovatie, een leergeschiedenis*. Nijmegen: Katholieke Universiteit.
- Bereiter, C., & Scardamalia, M. (1993). *Surprising Ourselves: An inquiry into the nature and implications of expertise*. Chicago: Open Court.
- Berg, R. van den, & Vandenbergh, R. (1995). *Wegen van betrokkenheid: reflecties op onderwijsvernieuwing*. Tilburg: Zwijssen.
- Berg, R. van den, & Vandenbergh, R. (1999). *Succesvol leiding geven aan onderwijsinnovaties*. Alphen aan den Rijn: Samsom.
- Bergen, Th., & Veen, K. van. (2004). Het leren van leraren in een context van onderwijsvernieuwingen: waarom is het zo moeilijk? *Velon Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 25(4), 29-39.
- Berliner, D.C. (1994). Expertise: The wonder of exemplary performance. In J. Mangieri & C. Block (Eds.), *Advanced educational psychology: Creating effective schools and powerful thinkers* (pp. 141-186). Niles, IL: Harcourt Brace Jovanovitch.
- Bimmel, P. (1999). *Training en transfer van leesstrategieën*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Bolhuis, S.M. (2000). *Naar zelfstandig leren: wat doen en denken docenten?* Leuven, Apeldoorn: Garant.
- Bolhuis, S.M. (2006). Etienne Wenger: inspiratie voor lerarenopleiders en onderzoekers van leren en onderwijzen. In *Velon Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 27(2), 37-40.
- Bolt, L. van der, Studulski, F., Vegt, A. L. van der, & Bontje, D. (2006). *De betrokkenheid van de leraar bij onderwijsinnovaties: een verkenning op basis van literatuur*. Utrecht: Sardes. Geraadpleegd 5 oktober 2007, via http://www.minoc.nl/documenten/leraar_en_onderwijs_innovaties.pdf.
- Boschma, J., & Groen, I. (2006) *Generatie Einstein: communiceren met jongeren van de 21ste eeuw*. Amsterdam: Pearson Education.
- Bowker, G. C., & Star, S. L. (1999). *Sorting Things Out: Classification and Its Consequences*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Brehmer, B. (1980). In One Word: Not from Experience. *Acta Psychologica*, Vol. 45, 223-241.
- Brief aan de Tweede Kamer met betrekking tot de Innovatie van het Voortgezet Onderwijs. 27 september 2006. Den Haag: De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Maria van der Hoeven.
- Brief aan de Tweede Kamer met betrekking tot het parlementair onderzoek onderwijsvernieuwingen. 11 april 2007. Den Haag: Vaste Tweede Kamer Commissie Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

LITERATUURLIJST

- Brief aan de Tweede Kamer met betrekking tot het bestuurlijk arrangement competentiegericht beroepsonderwijs in het mbo. 1 juni 2007. Den Haag: De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Marja van Bijsterveld-Vliegenthart.
- Broekkamp, H., & Hout-Wolters, B.H.A.M. van (2006). *De kloof tussen onderwijsonderzoek en onderwijspraktijk*. Amsterdam: Vossiuspers, UvA.
- Bronneman-Helmers, R. (2006). *Duaal als ideaal? Leren en werken in het beroeps en hoger onderwijs*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Bronneman-Helmers, H.M., & Taes-Den Haag, C.G.J. (1999). *Scholen onder druk: op zoek naar de taak van de school in een veranderende samenleving*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Brown, J. S., Collins, A., & Duguid, P. (1989). Situated Cognition and the Culture of Learning. *Educational Researcher* 18(1), 32-42.
- Bruner, J. (1986). *Actual minds, possible worlds*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bruijn, E. de (2003). *De pedagogisch-didactische benadering in de beroepsonderwijskolom. Bouwstenen voor een herontwerp*. 's Hertogenbosch: Cinop.
- Bruijn, E. de (2006). *Adaptief beroepsonderwijs*. 's Hertogenbosch: Cinop.
- Bruijn, E. de, & Kleef, A. van (2006). *Van idee naar interactie: docenten en deelnemers geven vorm aan competentiegericht leren en opleiden*. 's Hertogenbosch: Cinop.
- Bruijn, E. de, Leeman, Y.A.M., & Overmaat, M. (2006). Authentiek en zelfgestuurd leren in het mbo. *Pedagogiek*, 26(1), 45-63.
- Buis, T., Hendrix, K., & Frietman, J. (2003). *Technomonitor 2003*. Stichting Axis en Centrum voor Werk en Inkomen.
- Burkhardt, H., & Schoenfeld, A.H. (2003). Improving Educational research: Toward a more useful, more influential and better-funded enterprise. *Educational Researcher*, 3(9), 3-14.
- Busman, L., Horsmans, E., Klein, T., & Oomen, C. (2007). *Beweging in beeld: feiten en cijfers over innovatie in het Voortgezet Onderwijs*. Utrecht: Vo-Raad, VO project innovatie.
- Busman, L., Klein, T., & Oomen, C. (2006). *Beweging in beeld: feiten en cijfers over innovatie in het Voortgezet Onderwijs*. Geraadpleegd op 20 november 2007, via www.minocw.nl/documenten/16196c.pdf
- Caluwé, L. de., Kor, R., Weggeman, M., & Wijen, G. (2002). *Essenties van organiseren, managen en veranderen*. Schiedam: Scriptum Management.
- Caluwé, L. de, & Vermaak, H. (2002). *Leren veranderen*. Deventer: Kluwer.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2005). *Research and Development- en innovatie enquête bij bedrijven over de periode 2000-2002*. Geraadpleegd op 25 juni 2008 via <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/dataverzameling/research-development.htm>
- Clandinin D.J., & Connelly, F.M. (2000). *Narrative inquiry: Experience and story in qualitative research*. San Francisco: Jossey-Bass
- Cramer, C.F., & Johnson, E.J. (1991). The Process-Performance Paradox in Expert Judgment: How Can Experts Know So Much and Predict So Badly? In K.A. Ericsson & J. Smith. (Eds.), *Toward a General Theory of Expertise: Prospects and Limits* (pp. 195-217). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Commissie Leraren (2007). *Leerkracht!: advies van de Commissie Leraren*. Den Haag: Commissie leraren.
- Connelly, F.M., & Clandinin, D.J. (1990). Stories of experience and narrative inquiry. *Educational Researcher*, 19(5), 2-14.
- Copenhagen, R. (2002). *Creatieregie*. Schiedam: Scriptum Management.
- Dam, G.T.M. ten, & Alebeek, F. van (2005). In spin, de bocht gaat in, uit spuit, de bocht gaat uit: over opleiden in de school. *Velon Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 26(3), 4-14.
- Dam, G.T.M. ten, & Blom, S. (2006). Learning through participation. The potential of school-based teacher education for developing a professional identity. *Teaching and Teacher Education*, 22, 647-660.
- Daniels, H. (2001). *Vygotsky and Pedagogy*. New York and London: RoutledgeFarmer

LITERATUURLIJST

- Davidson, C., & Tollich, M. (Eds.). (1999). *Social science research in New Zealand: Many paths to understanding*. Auckland, New Zealand: Longman
- Denzin, N.K., & Lincoln, Y.S. (1994). Introduction: entering the field of qualitative research. In N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (Eds.). *Handbook of qualitative research* (pp. 1- 17). Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Diephuis, R.A.M., & Kasteren, R.M.M.van (2003). *Herontwerp van de Basisvorming*. Utrecht: Vereniging voor het management in het Voorgezet Onderwijs.
- Droogleever Fortuijn, E. (2003). *Onderwijsbeleid: maatschappelijke functies en strategische keuzen*. Amsterdam: Aksant.
- Ebbens, S., & Ettekoven, S. (2005). *Effectief leren*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Effect innovatie-gelden op mkb investeringen groot. Geraadpleegd op 20 november via <http://www.hbo-raad.nl/?i=763&t=news>.
- Engeström, R. (1995). Voice as communicative action. *Mind, Culture, and Activity*, 2(3), 192-215.
- Engeström, Y. (1987). *Learning by Expanding: An activity-theoretical approach to developmental research*. Helsinki: Orienta-Konsultit Oy.
- Engeström, Y. (1992). *Interactive Expertise: Studies in Distributed Working Intelligence*. Helsinki: University of Helsinki, Department of Education, Research Bulletin 83.
- Engeström, Y. (1994). *Training for Change: New Approach to Instruction and Learning in Working Life*. Geneva: International Labour Office.
- Engeström, Y., Engeström, R., & Kärkkäinen, M. (1995). Polycontextuality and boundary crossing in expert cognition: Learning and problem solving in complex work activities. *Learning and Instruction* 5(4), 319-336.
- Engeström, Y., Brown, K., Christopher, C. L., & Gregory, J. (1997). Coordination, cooperation, and communication in the courts: Expansive transitions in legal work. In M. Cole, Y. Engeström & O. Vasquez (Eds.) *Mind, Culture, and Activity* (pp. 369-387). Cambridge: University Press.
- Engeström, Y. (1999a). Activity theory and individual and social transformation. In Y. Engeström, R. Miettinen & R.L. Punamäki (Eds.), *Perspectives on Activity Theory* (pp. 19-38). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Engeström, Y. (1999b). Learning by Expanding: Ten Years After. In Y. Engeström (Ed.). *Learning by expanding* (pp. 1-10). Marburg: BdWi-Verlag.
- Engeström, Y. (1999c). *The Horizontal Dimension of Expansive Learning: Weaving a texture of cognitive trails in the terrain of health care in Helsinki*. Paper presented at the international symposium New Challenges to Research on Learning.
- Engeström, Y. (1999d). Innovative learning in work teams: Analyzing cycles of knowledge creation in Practice. In Y. Engeström, R. Miettinen & R. Punamäki (Eds.), *Perspectives on Activity Theory* (pp. 337-404). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Engeström, Y., & Miettinen, R. (1999). Introduction. In Y. Engeström, R. Miettinen, & R. Punamäki (Eds.), *Perspectives on activity theory* (pp. 1-16). New York, Cambridge: University Press.
- Engeström, Y. (2000). Activity theory as a framework for analyzing and redesigning work. *Ergonomics*, 43(7), 960-974.
- Engeström, Y. (2001). Expansive learning at work: Toward an activity theoretical reconceptualization. *Journal of Education and Work* 14(1), 133-156.
- Engeström, Y., Engeström, R., & Suntio, A. (2002). Can a school community master its own future? In G. Wells & G. Claxton (Eds.), *Learning for life in the 21st century* (pp. 211-224). Oxford: Blackwell Publishing.
- Engeström, Y. (2004). New forms of learning in co-configuration work. *Journal of Workplace Learning*, 16(1/2), 11-21.
- Ercikan, K., & Roth, W. M. (2006). What good is polarizing research into qualitative and quantitative? *Educational Researcher*, 35(5), 14-23.

LITERATUURLIJST

- Esch, W. van, & Neuvel, J. (2007). *De overgang van vmbo naar mbo: van breukvlak naar draagvlak. Overzichtsstudie van Nederlands onderzoek*. 's Hertogenbosch: Cinop.
- Europees Economisch en Sociaal Comité (2003). Europese benchmarks in onderwijs en opleiding: follow-up van de Europese Raad van Lissabon (COM(2002) 629 def.). *Publicatieblad van de Europese Unie*, 133, 46-50.
- Fullan, M.G., & Stiegelbauer, S. (1991). *The new meaning of educational change*. London: Cassell.
- Fullan, M.G. (1999). *Change Forces: the Sequel*. London: Falmer Press.
- Fullan, M.G. (2000). The return of large scale reform. *Journal of Educational Change*, 1, 5-28.
- Fullan, M.G. (2001). *The new meaning of educational change* (third edition). New York: Teachers College Press; Toronto: Irwin Publishing Ltd.
- Geertz, C. (1973). Thick Description: Toward an Interpretive Theory of Culture. In C. Geertz. *The Interpretation of Cultures: Selected Essays* (pp. 3 -30). New York: Basic Books.
- Geurts, J. (2003). Van opleidingenfabriek naar loopbaancentrum: pleidooi voor een integraal herontwerp van het middelbaar beroepsonderwijs. In *Gids Beroepsonderwijs en Volwasseneneducatie*. Den Haag: Elsevier.
- Geurts, J. (2004). *Herontwerp beroepsonderwijs – eens strijdtoneel*. Intreerede Jan Geurts als lector Pedagogiek van de Beroepsvorming. Den Haag: Haagse Hogeschool.
- Geurts, J., A., & Oosthoek, R. (2004). *Bèta-Techniek verbeteren en vernieuwen*. Delft: Axis.
- Ghesquire, P., & Staessens, K. (1999). Kwalitatieve gevalsstudies. In B.Levering & P.Smeyers, (red.) *Opvoeding en onderwijs leren zien: een inleiding in interpretatief onderzoek* (pp. 192-213). Amsterdam: Boom.
- Giles, C., & Hargreaves, A. (2006). The sustainability of innovative schools as learning organizations and professional learning communities during standardized reform. *Educational Administrative Quarterly*, 42(1), 124-156.
- Glaser, B.G., & Strauss, A.L. (1976). *De ontwikkeling van gefundeerde theorie*. Alphen aan den Rijn: Samsom.
- Greeno, J.G. (1997). On claims that answer the wrong question. *Educational Researcher*, 26(1), 5 - 17.
- Grinsven, V. van, & Krom, J. (2007). *Groot docenten en praktijkopleidersonderzoek*. Amersfoort: Ecabo.
- Guile, D., & Griffiths, T. (2001). Learning through work experience. *Journal of Education and Work*, 14(1), 113-131.
- Guile, D., & Young, M. (1998). Apprenticeship as a Conceptual Basis for a Social Theory of Learning. *Journal of Vocational Education and Training*, 50(2), 173-192.
- Hargreaves, A., & Goodson, I.F. (2006). Educational change over time? The sustainability and nonsustainability of three decades of secondary school change and continuity. *Educational Administration Quarterly*, 42(3), 3-41.
- Hbo-Raad. (2006). *Investeren in participatie, innovatie en personeel: de strategische beleidsagenda van hogescholen 2007-2011*. Den Haag: Hbo-Raad.
- Hbo-Raad en Raad voor Werk en Inkomen. (2006). *Kennistekort in Nederland: stagnerend opleidingsniveau belemmering voor arbeidsmarkt*. Den Haag: Hbo-raad en Raad voor Werk en Inkomen.
- Hetteema, P. (2007). Ontwikkeling van autonomie in het Nederlandse onderwijs. In P. Hetteema & L. Lenssen (red.), *Van wie is het onderwijs: de veranderende rol van leraar, manager en minister* (pp. 13-33). Amsterdam: Balans.
- Hilhorst, P. (2006). *Essay Nieuwe Leren*. Geraadpleegd op 25 juni 2008, via <http://www.onderwijsmaakjesamen.nl/index.php?paginaID=22&itemID=1478>
- Hogeschool van Amsterdam. (z.j.). *De pijlers van competentiegericht leren en opleiden*. Geraadpleegd op 5 november 2007 via http://www.hva.nl/missie/competentie_gericht_leren.htm
- Hogeschool van Amsterdam. (z.j.). *Onderwijsagenda*. Geraadpleegd op 5 november 2007 via http://www.hva.nl/missie/hva_onderwijsagenda.htm

LITERATUURLIJST

- Hout, J.F.M.J. van (2007). *De Bachelor-Masters structuur op de schop: recht doen aan de veranderende functie van het hoger onderwijs*. Afscheidscollege, 26 april 2007. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Hutjes, J.M., & Buuren, J.A. van (2007). *De gevalsstudie: strategie van kwalitatief onderzoek*. Meppel: Boom.
- Huijssoon, B., & Groenewegen, P. (2005). *Zeven jaar tweede fase, een balans: evaluatie tweede fase*. Den Haag: Tweede fase Adviespunt.
- Innovatieplatform (2004). *Vitalisering van de kenniseconomie. Eindadvies van de werkgroep Dynamisering Kennisketen*. Utrecht: Capgemini. Geraapleegd op 25 juni 2008 via [www.nl.capgemini.com/.../de eerste twee jaar van het innovatieplatform door capgemini Onderzocht/?d=1](http://www.nl.capgemini.com/.../de_eerste_twee_jaar_van_het_innovatieplatform_door_capgemini Onderzocht/?d=1)
- Inspectie van het Onderwijs (1999). *Werk aan de basis: evaluatie van de basisvorming na vijf jaar*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2001). *De Tweede Fase een fase verder*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het onderwijs (2006). *De beroepskolom in de praktijk: rapportage van een themaonderzoek*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het onderwijs (2007). *Competenties: kun je dat leren? Een inspectieonderzoek naar de onderwijskundige kwaliteit van de vernieuwing in het mbo*. Utrecht: Inspectie van het onderwijs.
- Jochems, W. (2007). *Onderwijsinnovatie als leidraad voor onderwijsresearch en professionele ontwikkeling*. Intreerede, 9 maart. Eindhoven: Technische Universiteit Eindhoven.
- Jong, M. de, & Werd, H. de (2006). Trends in onderwijs- en kennisontwikkeling. *Onderwijsinnovatie*, 8(2), 13-16.
- Jonge, J.F.M. de, & Muijnck, J.A. de (2002). *Waarom leraren de sector verlaten: onderzoek naar de uitstroom uit het primair en voortgezet onderwijs*. Zoetermeer, EIM: Onderzoek voor Bedrijf & Beleid.
- Kane, R., Sandretto, S., & Heath, C. (2002). Telling half the story: A critical review of research on the Teaching beliefs and Practices of University Academics. *Review of Educational Research*. 72(2), 177-228.
- Karthuizer, de. (z.j.). Zie www.iscb/Karthuizer.nl.
- Kater, L. (2007). De hogeschool als kennisinstelling. *Onderwijsinnovatie*, 9(3), 31-33.
- Kayzel, R. (1998) *Veranderen met verstand en gevoel: een inleiding in de kunst van organisatieverandering*. Bussum: Coutinho.
- Kayzel, R. (2004). *Competentiegericht opleiden*. Cahier 1. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.
- Kelchtermans, G. (1994). *De professionele ontwikkeling van leerkrachten basisonderwijs vanuit het biografisch perspectief*. Leuven: Universitaire Pers Leuven.
- Kemenade, J. van (1975). *Discussienota van de contouren van een toekomstig onderwijsbestel*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen.
- Kerosuo, H., & Engeström, Y. (2003). Boundary Crossing and Learning in Creation of New Work Practice. *Journal of Workplace Learning*, 15(7/8), 345-351.
- Kerosuo, H., Kajamaa, A., & Engeström, Y. (2005). Building bridges between the past, present and future: Narrative and emotional remembering of organizational change efforts. In S. Gherardi & D. Nicolini (Eds.), *The passion for learning and knowing. Preceedings of the 6th International Conference on Organizational Learning and Knowing*. University of Trento e-books, Trento, <http://eprints.biblio.unitn.it/archive/00000828/>
- Kessels, J.W.M. (2001). *Verleiden tot kennisproductiviteit*. Enschede: Universiteit Twente.
- Kessels, J.W.M. (2004). The knowledge revolution and the knowledge economy: The challenge for HRD. In J. Woodall, M. Lee & J. Stewart (Eds.), *New Frontiers in HRD* (pp. 165-179). London: Routledge.

LITERATUURLIJST

- Kleiner, A., & Roth, R. (1996). *Field Manual for a Learning Historian*. Version 4.0, oktober 28, Massachusetts Institute of Technology in the Centre for Organizational Learning and Reflection Learning Associates
- Kleiner, A., & Roth, R. (2000). *Oil change: Perspectives on corporate transformation*. New York, Oxford: Oxford University Press.
- Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie (2005). *Het beroepsprofiel van de fysiotherapeut*. Amersfoort: Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie.
- Korthagen, F.A.J. (2004a). Zin en onzin van competentiegericht opleiden. *Velon Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 25(1), 13-23.
- Korthagen, F.A.J. (2004b). Een zoektocht met kans op verdwalen. *Velon Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 25(2), 41-43.
- Kwakman, C.H.E. (1999). *Leren van docenten tijdens de beroepsloopbaan: studies naar professionaliteit op de werkplek in het voortgezet onderwijs*. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen.
- Lagerweij, N.A.J., & Lagerweij-Voogt, J.C. (2004). *Anders kijken: de dynamiek van een eeuw onderwijsverandering*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- LAKS (2005). *Go vmbo?! Een onderzoek naar het oordeel van vmbo leerlingen over het vmbo*. Amsterdam: LAKS.
- Lave, J. (1988). *Cognition in Practice: Mind, Mathematics and Culture in Everyday Life*. Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Lave, J. & Wenger, E. (1991). *Situated learning: Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Leenheer, P., Vrieze, G., Kuijk, J. van, & Kwakman, K. (2003). *De moeite van het vanzelfsprekende: kennisdelen en kennis ontwikkelen in scholennetwerken*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- Lenssen, L. (2007). Waarom is de school niet (meer) van de leraar? In P. Hettema & L. Lenssen (Red.), *Van wie is het onderwijs: de veranderende rol van leraar, manager en minister* (pp. 37-58). Amsterdam: Balans.
- Leynse, F., Vroomans, L., & Hulst, J. (2006). Passie en precisie: over de veranderende functie van de hogescholen. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs en Management*. 2006(5), 47-54.
- LICA. (2006). *Duurzaamheid en versterking doorstroom mbo hbo*. Geraadpleegd op 11 november 2007 via http://www.lica.nl/downloads/VERSLAG_HERONTWERP_DEFINITIEF.pdf.
- Linde, P. (2001). *Hoe leren netwerkgroepen?* Scriptie ter afronding van Master of Learning and Development. Tilburg: TIAS Business School.
- Lincoln, Y.S., & Guba, E.G. (1990). Judging the quality of case study reports. *Qualitative Studies in Education*, 3(1), 53-59.
- Marzano, R.J., & Kendall, J.S. (1999). *Essential knowledge: The debate over what American students should know*. Aurora, Colorado: McRel.
- Marzano, R.J., & Miedema, W.G. (2005). *Leren in vijf dimensies: moderne didactiek voor het voortgezet onderwijs*. Assen: Van Gorcum.
- Meijer, J. (1996). *Learning potential and fear of failure*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Meijer, P.C. (1999). *Teachers' Practical Knowledge*. Leiden: Rijksuniversiteit Leiden.
- Meijers, F.J.M., & Wardekker, W.L. (2001). Ontwikkelen van een arbeidsidentiteit. In J. Kessels & R. Poell (red.), *Human Resource Development: organiseren van het leren* (pp. 301-319). Alphen aan den Rijn: Samsom, 301 - 319.
- Meijers, F.J.M., & Wardekker, W.L. (2002). Career learning in a changing world: The role of emotions. *International Journal for the Advancement of Counseling*. 24, 149-167.
- Meijers, F.J.M. (2004a). *De loopbaan de klos: loopbaanoriëntatie en -begeleiding in het beroepsonderwijs*. Leeuwarden: LDC Publicaties.

LITERATUURLIJST

- Meijers, F. J.M. (2004b). Het verantwoordelijkheidsdilemma in het beroepsonderwijs. In W.J. Breebaart, J.A.T.M. Geurts, & F.J.M. Meijers. (red.). *Beroepsopleidingen: van opleidingenfabriek tot loopbaancentrum* (pp. 5-75). Den Haag: Haagse Hogeschool.
- Meijnen, W., & Karsten, S. (2004). *Discussiebijdrage voor het onderwijsfestival van het Kenniscentrum van de Partij van de Arbeid op 27 maart in Zwolle*. Amsterdam, Universiteit van Amsterdam. Geraadpleegd 30 oktober 2007, via <http://www.pyda.nl/download.do/id/100010197/cd/true>
- Miedema, W.G., & Stam, M. (2000). De lerende docent in het HBO. In *Leren en kwaliteit: het ondersteunen van zelfsturende opleiders*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, EFA.
- Miedema, W.G., & Stam, M. (2002). Docenten ontwikkelen eigenzinnige kwaliteit. *Velon Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 23(1), 5-12.
- Miles, M.M., & Huberman, A.M. (1984). *Qualitative data analysis: A sourcebook of new methods*. Newbury Park CA: Sage.
- Ministeries EZ, OCW & SZW (2003). *Zonder kenniswerkers geen kenniseconomie. Achtergronddocument bij de Kabinetsnota Deltaplan Bèta/techniek. Geraadpleegd 8 april 2008*, via <http://www.minocw.nl/documenten/brief2k-2003-doc-57664b.pdf>
- Ministerie van OCW (2005). *Vooruit! Innoveren in het Voortgezet Onderwijs*. Den Haag: Ministerie van OCW.
- Ministerie van OCW (2007). *Hoofdlijnenbrief 2008-2009*. Den Haag: Ministerie van OCW. Geraadpleegd op 5 november 2007 via www.minocw.nl/documenten/11166a.pdf
- Ministerie van OCW (2007). *Nota werken in het onderwijs*. Den Haag: Ministerie van OCW. Geraadpleegd op 25 juni 2008 via <http://www.minocw.nl/actueel/nieuws/35225/Nota-Werken-in-het-Onderwijs-2007.html>
- Mulder, M. (2001). *Competentieontwikkeling in organisaties: perspectieven en praktijk*. 's Gravenhage: Elsevier Bedrijfsinformatie.
- Nelissen, J.M.C. (2003). Opvattingen over innovatie en implementatie. *Panama-Post. Tijdschrift voor Nascholing en Onderzoek van het Reken-Wiskundeonderwijs*, 21(4), 14-21.
- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The Knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation*. New York: Oxford University Press.
- Oers, B. van (2001). *Ontwikkelingsgericht werken in de bovenbouw van de basisschool*. Alkmaar: Academie voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs.
- Onderwijsagenda 2004 – 2007*, z.j. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam. Geraadpleegd op 5 november 2007 via http://www.hva.nl/missie/hva_ onderwijsagenda.htm
- Onderwijsraad (2005). *De stand van educatief Nederland*. Den Haag: Onderwijsraad.
- Onderwijsraad (2007). *Leraarschap is eigenaarschap*. Den Haag: Onderwijsraad.
- Onstenk, J.H.A.M. (1997). *Lerend leren werken: brede vakbekwaamheid en de integratie van leren, werken en innoveren*. Delft: Eburon.
- Onstenk, J. (2003). *Werkplekieren in de beroepsonderwijskolom*. Den Haag: Onderwijsraad.
- Onstenk, J. (2007) Jongeren in het onderwijs. In J. Hermes, P. Naber & A. Dieleman (red.), *Leefwerelden van jongeren* (pp. 110-126). Bussum: Coutinho.
- OECD, Centre for Educational Research and Innovation (CERI). (1998). *Staying ahead: in-service training and teacher professional development*. Paris: OECD.
- Paavola, S., & Hakkarainen, K. (2003). A Knowledge Creation Metaphor - an Emergent Epistemological Approach to Learning. In W. F McComas (Ed.) *The Proceedings of the 6th International History, Philosophy & Science Teaching Conference*. CD-Rom. November 7 - 11, 2001, Denver, USA.
- Paavola, S., Lipponen, L., & Hakkarainen, K. (2004). Models of Innovative Knowledge Communities and Three Metaphors of Learning. *Review of Educational Research*, 74(4), 557-576.
- Parlementaire Onderzoekscommissie Onderwijsvernieuwingen (2008). *Tijd voor onderwijs*. Den Haag, SDU.

LITERATUURLIJST

- Polder, K.J. (2004). Probleemanalyse van de Basisvorming. Werkdocument 1. In *Beweging in de onderbouw, Eindrapport van de Taakgroep Vernieuwing Basisvorming* (pp. 1-51). Amsterdam; SCO-Kohnstamm Instituut.
- Pompeus, H.E, Geldens, J.J.M., & Pompeus, H.L. (2006). Samen opleiden: een gedeelde verantwoordelijkheid. *Velon Tijdschrift voor Lerarenopleiders*. 27(3), 13-22.
- Raad voor gezondheidsonderzoek (2003). *Advies onderzoek fysiotherapie*. Den Haag: Raad voor gezondheidsonderzoek.
- Riessman, C.K. (1993). *Narrative analysis*. Newbury Park, CA: Sage.
- Ritzen, H. (2004). *Zinvolle leerwegen: actieonderzoek naar innovatieve leeromgevingen voor ROC-leerlingen van kwalificatieniveaus 1 en 2*. Soest: Nelissen.
- Rogoff, B. (1990). *Apprenticeship in thinking: Cognitive development in social context*. New York, NY: Oxford University Press
- Romberg, T., & Stewart, D. (1985). To be or not to be. IGE. In T. Romberg. (Ed.), *Toward effective schooling: The IGE experience* (pp. 55-74). Lanham, MD: University Press of America.
- Ruijters, M. (2006). *Liefde voor leren: over diversiteit van leren en ontwikkelen in en van organisaties*. Deventer: Kluwer.
- Sanden, J.M.M. van der, Streumer, J.N., Doornekamp, B.G., & Teurlings, C.C.J. (2001). *Bouwstenen voor vernieuwend Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs*. APS, Utrecht; Technische Universiteit Eindhoven; Universiteit Twente; Instituut voor Sociaal-wetenschappelijk Beleidsonderzoek en Advies (IVA).
- SBL (z.j.). Stichting Beroepskwaliteit Leraren. Zie: www.lerarenweb.nl.
- Scheurich, J.J. (1995). A postmodernist critique of research interviewing. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 8, 239-252.
- “Schooldirecteuren ontsteld over ommezwaai politici en deskundigen”. (2004, 22 maart). NRC-Handelsblad.
- Schoonhoven, R. van. (2005) *Vmbo ambitieprogramma Bèta/techniek 2005-2008*. Platform bèta/techniek, Schoolmanagers_VO: Vmbo-platforms beroepsgerichte vakken.
- Senge, P., Cambron-McCabe, N., Lucas, T., Smith, B., Dutton, J., & Kleiner, A. (2000). *Schools that learn*. London: Nicholas Brealey Publishing.
- Simons, P.R.J. (2000). New learning: three ways to learn in a new balance. In P.R.J. Simons, J. Linden, en T.M. Duffy (Eds.). *New learning* (pp. 1-20). Dordrecht: Kluwer.
- Sfard, A. (1998). On two metaphors for learning and the dangers of choosing just one. *Educational Researcher*, 27(2), 4–13.
- Snoek, M. (2004). Studenten werken gemotiveerder aan hun eigen ontwikkeling: vier opleiders in gesprek over de zin van competentiegericht opleiden. *Velon Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 25(2), 35-40.
- Spel van Verandering* (1989). Lunetten: APS.
- Spencer, L.M., & Spencer, S.M. (1993). *Competence at work: models for superior performance*. New York: Wiley and Sons.
- Stake, R. (1994). Case studies. In N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 236-248). Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Stake, R. (1995). *The art of case research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Stansbury, M. (2007). Voters urge teaching of 21st-century skills. *eNews*, 15 oktober. Geraadpleegd op 7 november 2007 via <http://www.eschoolnews.com/news/top-news/news-by-subject/research/?i=50114>
- Steenhoven, J. van der, Arnoldus, M., & Westerhof, H. (2006). *Zes doorbraken voor de polder: kenniseconomie monitor 2006*. Amsterdam: Stichting Nederland Kennisland.
- Stichting van de Arbeid (2007). *Nota Competentiegericht Beroepsonderwijs*. Den Haag: Stichting van de Arbeid.
- Streun, A van (2002). *Het denken bevorderen*. Groningen: Faculteit der Wiskunde en Natuurwetenschappen en Universitair Centrum voor de Lerarenopleiding.

LITERATUURLIJST

- Schwandt, T.A. (1994). Constructivist, interpretivist approaches tot human inquiry. In N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 118-138). Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Taakgroep Vernieuwing Basisvorming. (2003). *Contouren van een nieuwe onderbouw: tussenrapportage*. Geraadpleegd op 4 juni 2008 via <http://www.besturenraad.nl/pdf/basisvorming-contouren-tvb-11-2003.pdf>
- Teerling, L., & Weijers, F. (2003). *Kennis delen werkt beter: integraal ontwerpen, een concept voor Innovatief ondernemen*. Delft: Axis.
- Teurlings, C., Wolput, B. van, & Vermeulen, M. (2006). *Nieuw leren waarden: een literatuuronderzoek naar effecten van nieuwe vormen van leren in het Voortgezet Onderwijs*. Utrecht: Schoolmanagers_VO.
- Toiviainen, H. (2003). *Learning across Levels: Challenges of Collaboration in a Small-Firm Network*. Helsinki: Department of Education, University of Helsinki.
- Tuomi-Gröhn, T., & Engeström, Y. (2003). Conceptualizing transfer. In T. Tuomi-Gröhn & Y. Engeström (Eds.), *Between school and work: New perspectives on transfer and boundary crossing* (pp. 119-38). Amsterdam: Pergamon.
- Veen, W., & Jacobs, F. (2005). *Het leren van jongeren: een literatuuronderzoek naar nieuwe geletterdheid*. Utrecht: Stichting Surf.
- Veen, K. van. (2003). *Teachers emotions in a context of reforms*. Katholieke Universiteit Nijmegen.
- Veldhuizen, G.G. van, & Coenders, M.J.J. (2002). *The laborious Transformation from Public tot private: A learning history case study*. Edinburgh: Third Conference on HRD Research and Practice across Europe.
- Verbiest, E. (2004). Opleiden in de school: veredelde stage of leren in een professionele organisatie? *Velon Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 25(2), 11-16.
- Verloop, N., Driel, J. van, & Meijer, P.M. (2001). Teacher knowledge and the knowledge base of teaching. *International Journal of Educational Research*, 35(5), 441-461.
- Veugelers, W. (2004). Between control and autonomy: Restructuring secondary education in the Netherlands. *Journal of Educational Change*, 5(2), 414-160.
- Veugelers, W., & Zijlstra, H. (red.). (1995). *Netwerken aan de bovenbouw van HAVO en VWO*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- Veugelers, W., & Zijlstra, H. (red.). (2007). *Het studiehuis leert: ervaringen met de vernieuwing van de Tweede Fase havo/vwo*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- Vriezen, G., Kuijck, J. van, Houben, L., & Kessel, N. van. (2005). *Boeiend en bindend: monitoronderzoek naar leerwerktrajecten in het vmbo*. Nijmegen: ITS. Geraadpleegd op 9 november 2007 via: <http://www.its-nijmegen.nl/pdf/view.asp?id=200>
- Vo-Raad. (2007) *Expeditie Durven, Delen, Doen*. Geraadpleegd op 27 juni 2008 via <http://www.durvendelendoen.nl/onderzoek>.
- Volman, M. (2006a). Het 'nieuwe' leren: oplossing of nieuw probleem? *Pedagogiek*, 26(1), 14-25.
- Volman, M. (2006b). *Jongeren tussen traditie en toekomst: de rol van docenten in leergemeenschappen*. Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Vygotski, L.S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Wagenaar, H. (1997). Beleid als fictie: over de rol van verhalen in de bestuurlijke praktijk. *Beleid & Maatschappij*, 24(1), 7-21.
- Wardekker, W.L. (1999). Criteria voor de kwaliteit van onderzoek. In B.Levering & P. Smeyers, (red.) *Opvoeding en onderwijs leren zien: een inleiding in interpretatief onderzoek* (pp. 50-67). Amsterdam: Boom.
- Waslander, S. (2007). *Leren over innoveren: overzichtsstudie van wetenschappelijk onderzoek naar duurzaam vernieuwen in het voortgezet onderwijs*. Utrecht: Vo-Raad.
- Wasley, P.A. (1994). *Stirring the chalkdust: Tales of teachers changing classroom practice*. New York: Teachers College Press.

LITERATUURLIJST

- Wells, G. (1999). *Dialogic inquiry: Toward a sociocultural practice and theory of education*. Cambridge MA: Cambridge University Press.
- Wells, G. (2002). The Role of Dialogue in Activity Theory. In *Mind, Culture, and Activity*. Laboratory of Comparative Human Cognition, University of California, 9(1), 43-66.
- Wendrich, E., Blom, S., Dieleman A., & Wardekker, W.L. (2005). Competentiegericht onderwijs: een reflectie. In W. Veugelers & R. Bosman (red.). *De strijd om het curriculum: onderwijssociologische perspectieven op inhoud, vorm en zeggenschap* (pp. 61-85). Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- Wenger, E. (1998). *Communities of practice*. Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Werkgroep Leren Excelleren. (2005). *Leren excelleren: talenten maken het verschil*. Den Haag: Innovatieplatform.
- Wet Educatie en beroepsonderwijs. (1996). Geraadpleegd op n30 oktober 2007 via <http://www.minocw.nl/documenten/web9agrarisch.pdf>
- Wet op het Voortgezet onderwijs. (1963). Geraadpleegd op 30 oktober 2007 via [http://www.st-ab.nl/wetten/0728 Wet op het voortgezet onderwijs WVO.htm](http://www.st-ab.nl/wetten/0728%20Wet%20op%20het%20voortgezet%20onderwijs%20WVO.htm)
- Wet op de Basisvorming. (1993). Geraadpleegd op 30 oktober 2007 via : <http://www.minocw.nl/onderbouwvo/index.html>
- Werkgroep Leren Excelleren (2005). *Leren Excelleren: talenten maken het verschil*. Den Haag: Innovatieplatform.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (1986). *Basisvorming in het onderwijs*. SDU: Den Haag.
- Wierdsma, A.F.M. (1999). *Co-creatie van verandering*. Delft: Eburon.
- Windschnitl, M. (2002). Framing constructivism in practice as the negotiation of dilemmas: An analysis of the conceptual, pedagogical, cultural and political challenges facing teachers. *Review of Educational Research*, 72(2), 131-175.
- Yin, R.K. (1984). *Case study research: Design and methods*. London: Sage Publishing.
- Yin, R.K. (1994). *Case study research: Design and methods* (2nd ed.). Beverly Hills, CA: Sage Publishing.
- Zuylen, J.G.G. (1999). *Professionalisering van docenten: en instrumentarium voor lesobservatieprojecten*. Tilburg: MesoConsult.